

Итоурыхтә баһаны иаанхойт

Амузей - 30ш.

Гугуца Җылыкырба

■ Этот музей-скромная, но очень искренняя дань памяти, выдающиеся сынов Абхазии, защитившие свою Родину от агрессора. Экспонаты музея «Абазгия» вызывают не только чувство щемящей боли утраты, но и великой гордости и благодарности. Вечная память Героям Слава тем, кто стоял вместе с нами плечом к плечу. Благодарю всех тех кто создал музей «Абазгия». Пусть воцарится мир и спокойствия на нашей прекрасной Родине.

Вл. Арзынба
20. X. 1995 г.

Ақалакъ Фырхата Гәдоута Апсны Аұыныңтәйлатә еибашъра анеилга аштахъ атоурыхтә хыбрақәа рацәен. Ана-ара анапшоғы илашпшиташаоз, ҳтоурых тағылазхалоз, аха иахъа урт акыр имаҳхеит изыхъказаалак.

Апсны Аұыныңтәйлатә еибашъра иалағанза 1987 шықесазы ашәкәттыжырта «Алашара» ақнны редакторс аус зуан. Усқан Гәдоута араион акультура ақаша аихабыс икәз Владимир Иналиса Ақәа дааит. Ахәара қайцент Гәдоута аусура сиасразы: – Гәдоута араион дууп, ақалакъ ағатәфы амузеи ааҳартыр хтахуп, аматериал рацәоуп, бицхыраара ҳаҳоит – ихәйт.

Азықазы исхәо сәемшәо саанхеит. Аха аидеа даара исгәапхеит. – Аамта ахәицразы исыман...

ра снапы алақын. Аибашъра Ду ақынты ихнымхәиз, итахаз, ибжәзиз рысалам шәкәкәеи ртынхеи еизызғон. Иара убас апсәкәа еиқәханы иаҳықаа ахыфылаа ахысчудан. Апсуа миляттә қәпара алахәылацәа знысыз амфа анысцен.

Еизгаз аматериалқәа Ажәнба Валентина Уасил-ипхә илыдылкылон, ашәкәи итәлгалон. Усқан Гәдоутатәи акультурат Хан ақнны методистс аус луан, Владимир Сафарбей-ипа идтала сышқа цхирраафыс диаган ақнты. Владимир Инал-ипа, 1906 ш. иргылаз, ахыбра

зегъы ашәи ршәын... Аибашъра цонацты Владимир, эхатәгәепхара ала еибашъра Апсныка иааз, итахаз рыреири, рығыншакәа рахъ рдәкәттареи инапы ианын. Аибашъра анеилга хара имгәкәан, адабла исит, ахәштәйрәфы ақыраамтә дыштан. Даңтың, ақалақъ Гәдоута агәта иғылаз ахыбра амузей аартразы акультура ақаша иартарц ахәара еиңақайцент, арзахал исит. Ажәлагала иадылеит, амузей ахыбра артент. Уи аштахъ Владимир Игәамбзиара иахъкынан иисура аанижыт. Ихатыпанд акультура ақаша аихабыс Тыркыба Витали дартеит. Амузей азы ахыбра иалхыз ахәтак «Ахәыттәи библиотека» фанан, аффатәи ахәтакны «Анхәаракәа рхеилак» ықан. Азықаз уртатыпқәа рзыпшаара уадағхеит аха, иаарласны имфакәттахеит.

Амузей иартас ахыбра шытаныла аитарғыцира атахын. Аибашъра аштахътәи аекономикатә блокада иахъкынан абиуцет ақнны апара ақамзаара хара избизаны еилахқауан. Усқан араион администрация Ахадас икәз Таркыл Сайд Радион-ипа: – Уи аартра ахарц иатаху алахәттарә алшара ҳамазам... Амузей ақатарасы зегъы ҳаицхыраоуп – хәа ҳаиҳеит.

Гәдоута араион акультура аусзүздә зегъы ансамбл «Ритца» ақаша, араион артағы... ухәа ус амузей аартразы ауснагзатәкәа шо зах ауа ахыраара қаңтоз есааира рхыпхазыра иацлон. Убрри аамтазы Гәдоута араион итахаз аибашъцәа зегъы рпратреткәа еиззыхъан.

Араион ахадарафы амузей азтараты Апсны Ахада Арзынба Владислав Григори-ипа иахъ сышцоз расхәеит. Уи оғымш шыбыжъаз Гәдоута ақалакъ ағатәфы исықшәеит. Бағал Гәынбен Заур Барцыци. Рөғынегы еибашъуан. Бағал аибашърафы ғәғәала дхәын. Хара амузей аиқаара ҳшағу расхәеит. Апсны ахада Владислав Григори-ипа иахъ Бағали сареи ҳаицент. Ихыи-иәи ихаччо дахълеит, хидикелеит, дхәацәкәеит. Адкылартафы ауа шырацәағызғы. Сышәзүзрүфует – ихәйт ихы-иәи лашаза. Амузей аартразы ахыбра шхамоу Бағал Гәынба далацажәеит. Аматериалқәа иеизгоу, ахыбра ашықәыргылары ихимпәдатәуи атәи схәеит сарғы.

Владислав Григори-ипа, ихааза, дхәацәкәо, ҳәи шытихит. Аекономикатә блокада шыкоугы, амузей аартразы ихалшо зегъ қаңтойт. Ико-

ицәыргақәттоуп. Есышықәа амузей аартра амшазы аус ахынзайуаз ател дахзасуан, мамзаргы Апсны Жәлар рпает Рушьбен Смыр ила иеңицу ак ҳзаитиуан... Иара ихъз зху азал ақнны ирацәоуп инапфымтәкәа, ахсаалакәа, иматә, рацхатәи дызхатәа аишәа Нодар Җәыцбен Мацхарашвили Отари иқардаз. Үақа иқәғылоуп иғығақәа, аибашъраан акахуеи ачай злеижәуаз, иара убас амфы иалхны напыла иқатоуп иқыад өйткәа зтептоз ачықымаць.

Апсны Аиаира 15 шықеса анахында Ҳағба Кысоуи сареи Апсны Рацхатәи ахада изкыз афотоальбом тәжжит. Усқан иара Пицунда дықан. Аиаира амш идахныхәлеит, афотоальбом иаҳтейт. Даара акыраамтә өымтзакәа дахеапшулан, нас ус дтасаит: – Мрагыларатәи афронағы итахаз аибашъцәа ирзыку аматериал шәзеизгама?! – ҳәа. Атак ақатара сцәыуадағын... Секундқәақ ырыштахъ, аарла – Аихаразак еизгоуп, аха иаҳымпашааз 100-фык иреихауп, анысқа... Владислав Григори-ипа: – Ишәыпшароуп, уи ҳтоурыхоуп, Апсны зхы ақәыззаз, еиқәыршәтәхеит. Ҳағсадылыл зыхъчаз, уи зыптазаарақәа ақәыззаз рыхъзкәа ҳағсадылыл иаҳағы иаанхароуп... – ихәйт илакта хаяуа.

Владислав Григори-ипа ипсы ахынзатаз, итахаз ирзықыз афотоальбом аиқәыршәрәзы апратреткәа сзеидымкыла жеит. Аиаира 30 шықеса ахытцразы, итахаз аибашъцәа 111-фык рфотосахъақәа пшаазамкәа иаанханы икан. Еихарафык ртызыпқәа псаҳын, аибашъра иаҳкынан. Абрақа аијелантәкәеи урт здырузи ахырара қартдон. Қыдала избахә хәтәуп Амчба Рауль Варлам-ипа.

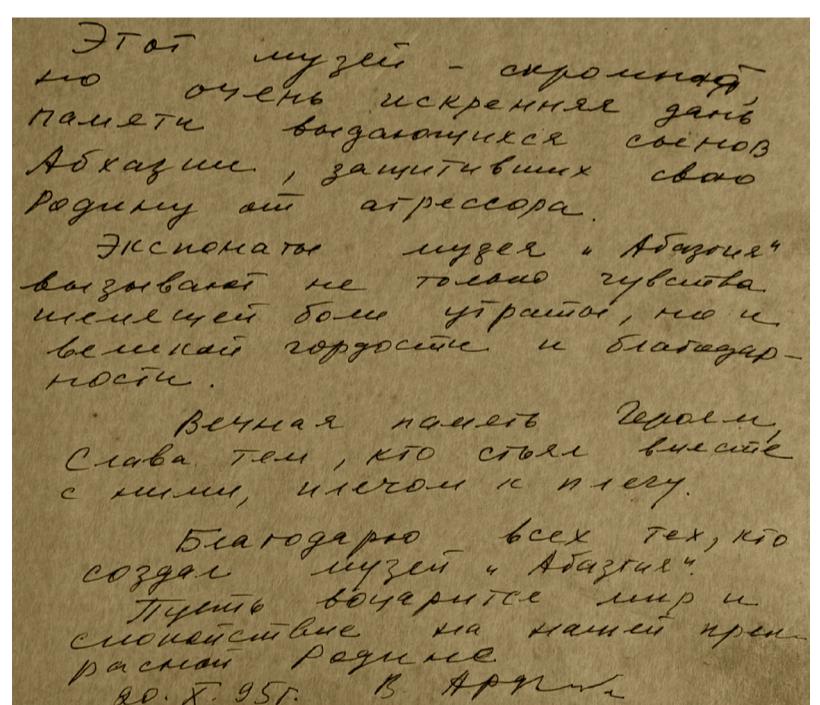
Уи зпатреткәа ықамыз рсия истеит, асия инақәыршәнәни рпратреткәеи рнысымфақәеи нарыцданы амузей иеитет. Зхатәгәепхарала ианы еибашъуаз, иаҳымпашааз рыхъзкәа рыхъләкәеи, рабхъзкәеи антанды итацә арамқақа қыдул. Итахаз аибашъцәа ирзыку афотоальбом атықъра иаңырхиоуп. Амузей ағы аибашъра иадхәалас аекспонатқәа мачымкәан еидкылан. Еизахғаз рацәаҳеит, иаҳықәаҳтоз атықъәа ҭәшәхеит. Убри ақнты, 2012 ш. Апсны Ахадас икәз Анкәаб Александ Золотинск-ипа иахъ арзахал ҳофит. Амузей иацыртца, аитарғыцира азтара иаҳәапшыр. Даҳатылелит, иғылаз ахыбра атылан идирғылеит аихагыла ду аха, иара убри ашиқәсан аргыларақәа зегъы аанкылан. Фышықәа жәанызкъ ииенханы аекспонатқәа ашәйндиқәа иртәтәхны еихагылан. Шаға шәкәи ҳәғиз, хыпхызаражыма.

2018 ш. амузей афонүтқатәи аусқәа, усқан Апсны Ахадас икәз Рауль Ҳақымбә идтала ирыццахеит. Иаартын хә-залк: «Агәалашәэрәт зал» (1706-фык аибашъра адәағы итахаз ирзыку) «Ар рхадацәа рәзл», «Ақазареи аибашъреи», «Владислав – иацы, иахъа, уатқы», «Ахъаа» – амжағырра иазку азал.

Иаанхаз азалқәа: !1941-1945-тәи Аұыныңтәйлатә еибашъра Ду», «1937-1940 ашықәескәа раан харада ахара зытданы ирзыз», «20-тәи ашәышықәа азал» ичидуо ағынматә ртахын. Урт азалқәа раартразы Апсны Ахадас икәз Бжания Аслан Гәрт-ипа ифондала иаҳаан шықсқақ рапхъа.

С. П.Дбәр ихъз зху Апсны Жәлар Рыныңтәйлатә Ахәыншаррат амузей азалқәа ааба аартуп. Амузей 1995 шықеса жәабранмә 17 рзы иаартыз сынта 30 шықеса ахытцит. Уи ихынцәраха Ақалақъ фырхата Гәдоута атоурых аегәәылак иғылоуп.

Арақа ҳазну ашиқәс нцәанза «Владислав – иацы, иахъа, уатқы» зыхъзу ацәыргақәтцеи аипыларәкәеи мөапгалахеит.

Гәдоута араион артаразы схынхәит, 1987 шықеса латараламза 15 рзы Гәдоутатәи акультурат Хан асаҳарькыратә нахғағыс сартеит. Иара убрақа, Владимир Сафарбей-ипа «Ленин иуада» сзалихит, амузей аиқааразы, Гәдоута араион ақытакәа зегъы рыйнны аматериалқәа реизгара салагеит: апсуа «Шәфигуаа» алахәылацәа рпратреткәа, Асовет мчра аагарасы иқәпоз, ареволицият етирид «Къарааз» алахәылацәа зыпсы таз рыйцәажәаракәа тазығуан, рпратреткәеи еидыськылон. Лакоба Нестор итаацәа здыруаз ауа срығаа жәаң. Нестор ижәфахыруаа рпратреткәа, 1937-1940-тәи ашықәс еиқәацәақәа ирылазыз рсияқәеи ртынхеи еидыськылон. 1941-1945-тәи Аұыныңтәйлатә еибашъра Ду ақынты ихынхәз, зыпсы таз рпратреткәеи рнысымфақәеи реидкыла-

1945-2025 АИААИРА ДУЗЗА!

Арасазыхъа р҃оурых Хэыхэйт Бганба ианцамтакәа р҃кнытә

Рапхаза акәны

(Алагартта рнуп «Аңсны» №33-34,
39-40, 41-42, 43-44)

Қаңыса хәфүк аибашыра иалхәйз раҳхәт итахеит ғыңғыз. 1910 шыққасызы ииз Лагә Даут-ипа Қаңыса дабиғазаттынын. Ұағ гәйжәлаңғыз қызын, аха дсамарқұлхәфсын ҳәа избахә рғәладырышоит Арасазыұхтаа хұзыңғажәз. Иара аибашыра данырга ипхәис аәббәтәи ахшара изылдәлтәымкә дыбынан. Лагә данырга нахысгы уи ипшәмапхәис Зоиа Кәззба-Қаңыса акы леатталмырхеит, лхшара рұғыңғы аағоз, аколихара аус ақынгы апхығалағзә дрениуан, ататыни ақанчи раарыхрағы лыбағ даңғашөомызт. Лагә апхы даңырга, Қәтешь дыбынан. Иара ағышына злеизымдыруа ала, иғызыздә ихъзала ашәкәрәа изырығуан. Үсікан Қәтешь арраматура ищақысузан арасазыұхтаа рыңқыныңда Махази Пилеи Кайтанаа. Лагә иаҳәшья Пипагты лашы аибараққа Қәтешь ихәы лыман діцахъан. Ашытакх үа дышытхеит Кавказ ахъчаратын аибашырах. Үи дицепибашуан иара иқыта иалтцыз Леуарсан Ҳарразия. Лагә Қаңыса дыбжызғыт февраль мза 1943 шыққасызы.

Апсныгээн арратэ комиссариат архив ажны иштэу аматериалцээ рукаа излахдо ала, 1941 шынгэсээзийн изз Естат Тага-ица Кацына айбашыраа өвд дтажеит Февраль 1, 1943 шынгэсээзы. Анышээ дамадоуп Краснодартэй атээлаацаа иахьзанакуя, Төхөнгөн араион, ажыта Нижнаиа Михайлова анышэйнтраа. Қашьала уас түнчк иакёны дыргаалашоо иктигаа. Иара айбашыра данца, ирхээс лтаацээ дыргеит. Ихилтшьтра хээ уас дырхайжсаныг саналтадаа түнчк иакёны дыргаалашоо иктигаа. Иара айбашыра данца, ирхээс лтаацээ дыргеит. Ихилтшьтра хээ уас дырхайжсаныг саналтадаа түнчк иакёны дыргаалашоо иктигаа.

Арасаңыхъ ақытан дыжәлазатәнны дықан Кобахына Мышья Алиас-иңа, 1905 шықасынан ииз. Уи ианшыцә Маланзиа драазеит. Дағаңзы диламғашшартта ашәхәарағы абағұхаттара бзия илан. Агитара иантаны инаңғын ихатә ашәақә. Убас уатқыты еибашыра дцараны иахъеиңш иқытаяа еизаны иахъықаз агитара иантаны ихәон аибашыра шықалаз, абыр шыштырхыз иқытаяа, иарты уатқыты дцараны дышықаз атәй, өвің хаз нхараҳә дашағыз ауп аибашыра ишалагаз. Аибашыра иалахәыз Ҳаұым Гәйігә ҳаниғәқажәоз ихадиқтәйт: «Мышья уақын иааңеиңшараты еилкіләк иакәын, уамашақәа дылғағын. Изаң этиарғыны имам ақытсан

дылгөтөн. Иара атааралы иман, ақытан амагазин дылғылын, аха еиҳарап дызласгәалашәо иңәгарала ауп. Хара аибашьра ҳаңзыргеит. Раңхы Абашья ҳақан. Абра ҳархәта иалаз 500-өшк ахырқаз, бәртцахы аикәпараан иара ииаңиуаз ҳәа джамлеит. Убри ақынза дылгөтөн, дейбаган. Зегтың үшшахаңыс ирыпхыазон абри аикәпарақны ииаишшоу.. Мышыа ғызыға азғабдаа итынхеит. Урт рөфүзагы Арасасыжы атаақаараққа ирылалеит. Цеи димамызт.

Абасала, ижәлазатқызы Кобахиа Арасаңыхынаның. Аибашыра апхытән амшқә рзы абын шытырхызы Мышыа Кобахиа ғымз аатуаны, август мәдениеттегі шыққасының дыбжызит ихабары үйкемкә.

Дарсалдағы драматургияның Арасаңыхынаның тарихи маңыздылығы

Дарсалияа драхъашыңан Арасазых ақыттан ижелазатчыны инхоз Карди-олгы Шықырып. Қышра-саҳьяла даара уағұл дыхыншыл ағзы икәнин нышәйінтрағы анышә дамадоуп. Абасгла, аибашыра ашықасққа раандасадыл рыхы ақыртцеит Қәтели-за фомық.

ла даара уаш дыхынша азъя иакъын, даун, деинаалан, изара тырфача, еилкъа-еилгъыцик аикъын. Аколни-харафы зыбаш иацъымашшоз азъя хәа дылгъязан, аппаратидалан. Ата-ацәара далалахъан, аха ахшара җәа азәгъы димамызт. Архивтә матери-алкәа ихархәоит уи февраль 1942 шықәсазы ихабар уаха икәмлакәа дышбыжъязыз аибашьрақәа руак аан. Унеиш-уааиш җәа зырхәоз ан-хацәа нагақәа дыруазъекын Кадыр Қәтелек. Уи иаазеит хәфык ачкәын-цәа. Урт рахътә хәфык аибашьра ашықәсәа рзы абыцар шытызхыз иреиуюп. Дара рыхәфыкъырыңыт гәакъахъ ахынхәра рылымшешит, итахе-ит аибашьра адәәфы. Кадыр ичкәын-ца реихәбы Акакъ аттара иман, дал-гахъан Акәатен артсаорат тараиурта. Аттара ибзианы дахъалгaz азы, насыны аттара анитдозы апублицистика дыл-лазельмұхаз ала уи аредакция «Ал-Сағи».

лаз ұлттық мәдениеттегіңіздеңін аның өміріндең тарихи маңыздылығын көрсеткіштердің бірі болып саналады. Ақынның өміріндең тарихи маңыздылығын көрсеткіштердің бірі болып саналады. Ақынның өміріндең тарихи маңыздылығын көрсеткіштердің бірі болып саналады.

иҳархәоит уи дышын ҳәа декабр 16, 1942 шыққасзы, анышә дшамаду хпақа километр инаңызхарамкәа аанғасырта Терек Маздоктәи араин-он, усқан Орцъенекизетәи атәйлағаңә ҳәа изыштың ақны. Уи иңсзы инапы атафуп 201-тәи ахысратә девизия амаиор Короков. Нестор еиңш ата-аңаара даламлаңыз Мәңгәләгы. Уи 1942 шыққасзы даңырга нахыс уаҳа ихабар ҳәа актү қамлеит.

Аккәынцәа ҳәөсыл шимазгының тәңкесиңде дырхиаа залеит Кадыр урыс ҳәызыңык. Уигыры Қателия ҳәа ашәкәи дәғынын, Темоша ҳәа иархәон. Иара убрыгызыңда дышқыпшызыз (1921 шыққасзы дийт) еибашшыра дыр-гент. Уи нахысгыны ихабар ҳәа актү қамлағает.

Аишиңдә 1905 шыққасзы дит. Уи атааңаара да-лан, ахшарағы иман. Ипхәис Гәара-мия-пхан. Махыл абаҳааңаңа даз-ка-зан, бзиагыбы ибон. Аибашшыра дырғеит 1942 шыққасзы. Уи далахәын 2019-тәи ахысратә дивизия. Дәхеит Кәур-сектәи архәара иатцанакуа ақыта Пани-ковец аикәйрхаралызы аидыспарапқәа руак аан, ианвар 24, 1942 шыққасзы. Анышә дамадоуп ақыта Панико-век ахынцәо ашадаҳтәи аганахыла. Аишиңдә реицбы Пила дийт 1908 шыққасзы. Уигыры атааңаара дала-лахын, пшысын ахшара драбын. Иара аибашшыра даңырга, пшысын ахшара аазаттың иззинхаз уи ишшемә пхәис Гогиз-пұза дұзынчылардың амлеси аз-тең из-

Абасала таацәәк ақынта иныб-жъахәшә аңеит хәфәк аишыңца. Хәфәк ачкәйнцәа зааңаз Кадыр, дыпсыр анышә дазташа җәа ичкәйнцәа рахтә азәгү дитңымхеит.

Кадыр иашы иң иакәйн аибашьра иалазы Владимир Қәтелияты. Уигы иашы иң Ақакь еипш атапа иазғышшыуз, уи иашыңар арпарцәа дыруаңызкын. Бжy-класск дрылгахан аүп аибашьра шихъяз, иаб иашы

Тогиа-Рұха лхәбыңқаә амлеи ахбети на-мыркықәа, аколнхарағы апхыагыла-ралыман аус луан. Уи ҳанлықецәажәоз иләалалыршәон: «Фыңц анхара напы анахаркуаз аүп аибашьра ишалагаз Иара дыргеит. Сара сымыцахда са-анхеит. Иара данырга аштыха аугы-сыйкәйн аитбы даниз. Сыйкәйн аиха-бы үзара акы иурқаттарта дықамызын дмачын, аха уаҳа иқастоз, зегбы заа-дрыласыргар акәхеит. Истәалашо-ит, ченак аутра сыйхиқааит, иқаттаны

даналга, тәғанк ахы ахъааникылаз зегы еиманы итсырғит. Мчыбжык тәи иусгы минутқ ала инеилабгейт аха иҳаурыз, имч әкәмхоз дағызыар акәхеит. Абас мацарала мчымхара ла исааҙеит...». Ааи, зхаңаа еибашшыр иргаз ахъасаңа зегы реипш ахапсыра баны, аибашшыр рымырғышкәе илааҙеит ан лығышшы хшаара. Иахъа урт рхы-рғәи иақәғәирғартә инхоит, интүеит Арасазых ақытән. Пилад Кайтан ипсзы айт 1942 шықәсазы. Униахъен фырхаттарыла дыштахаз Харков амтдан ианвар мзә 1942 шықәсазы

Лагәлаа рыхәлә Арасазылъ ақытасынан
хатыр, пату зкәү рапх ипхъязоуп.
Лагәлаа рапхтә арт ашықәсқәа рзы-
аибашьра иалаңит быйжығык.

Зегын раптхъаза ихъз ҳәатәүгүн
унеиш-уашын ҳәа зархәоз ахаты еи
бага Шыахан ичкәен Иуака Лагәлаа
Иуака Шыахан-ица Лагәлаа динит 1918
шықәсазы. Гәып бжысы-класск дрылган,
итцара иацитцарц азы Очамчыра
иаҳашы лхатда Маршын Уарлам иккүнү
ны дыбын. Иара абра атцара дشاғызы
ауп 1938 шықәсазы арра ишигхъазы
Ара далгарц мыйзәаң шигызы Афинта
аибашыра иалагеит. Уи ари аибашыра
далахәын. Иара убас далахәын Балти
ка ахықәантәи арестспубликақә Асовет
ар рнаапахы ианааргоз. Убарт рнафф
шапхъа уи ихъзент Ацыныңтәылат
еибашыра дууга. Ацыныңтәылатә еи
башыра ианалагаңдәкъя раптхъа итылаа
ар дрылан иара. Знызатцәык ишәкәй
аара иаҳашеит, уаҳа ихабаркгы җамле
ит. Аха иуажәлар Иуака дызгәлашәе
раңаоул уи ихъшык тааррала, иуафра
ла, ихалалрала. Иуака атәацәара ала
лахагы дахымзеит. Аха иара иашье
итыбы Шыбалуа ила иеымцәаит Лагәлаа
Шыахан ихъыштаара

Зхэыштаарамца өүцэааз иакё нийхээгээ рхёөт иахьагын Лагэлаас Хэйршилт. Уи иаазеит хөвж ардара цээ шяхаэлээ, аха рицхарас икзалал рыхфыкгын аибашьрахьтэй ихнимхэзэе ит. Дэйнхэбын 1915 шүйцэсэлийн Ивансон. Егырт Уанииен Уанчекин зынзанд икэйцпшцэн, ришигээсэргээгэй макьзанаа иаибашьрая иатцанакуамызт, аха разшьеихаб дахьцаз дарын амдаа икзеленит. Рыхфыкгын азэгты атаацээрэй далам-лацийт. Ришигээнтэхээгэй азэгэй дундныхеит. Абасала, х-хэыштаарыг өүцэаа ит. Урт аишьцээ рыхфыкгын рицхарын сиртеи ришигээнтэхээгэй хэдэгээрэй иахьа уажараанзагы, аха еилкаамын арсаадгын ахъяцшымреи ахакэитрекрээ рхын ишамеигзээ.

рыз рхы ишалгын бэс.
Лагэлэа Кэйч нхаас гарын ишырхэд
еипш, акатгацээна илкэйкэаан иаазен
фыцьва апацаа Леуарсан Панцьеен. Урт
уажэшьта анхара-антцыраф раб иа
аидгылартэ ианыжлаа аүп аибашьра
ишалгаз. «Сычкэйнцээ қэйпшкэоуг
макъана аибашьра ишпяргарий?» хэд
игэы интшэон аб, игэы рыгтээшэа у
дааниун. Өннак егырт Лагэлэа арпар
цээ реинш Кэйч иашта интыгит
ичкэйнцээ рфыцьвагы. «Хай, рацээ
сынжата ашэ акит» неигэахэйт Кэйч.
Уи ицэалашэара дамжьеит, ииашан
игэы итшааэз лабёбахеит. Абыргы
цхэ илакэа траа ичкэйнцээ рымжээ

дшазыпшыз акыр шықса цеит. Леар-
сеи Панъеи уаҳа рхабарк қамлаз-
ит, иахъяты еилкад урт рыбаң зма-
дуо иарбан дгылу. Абасала, анхаң ғар
Кәбыч Лагәлаа ифнатағы ахәыштаара
өңицәаит.

Хыыхъ избахъ ҳҳаахъеит Шъаҳан
Лагэлаа. Уи ичкэын Иуака еипш

аибашьра дицәлазит еибаны иа-
азаз Нестор Нарық-иңа Лагәлаа. Нес-
тор иәни иаби пәсхан. Уи азы акәын
Шыңаң дзиаазазгы. Аха аибашьра
аламталазы уи хазынхараҳә атәған
наирсуан ауп арра ишипхъаз. Ди-
цит иаргы иғызыңзә реипш, раңзак
мыртцықәа ишәкәы ааит. Уи иаҳон
амина итатқәацыз иаҳқынан ишы-
пқәа имнахны ахәыштәртә дыштаз.
Нас уаҳа ихабар ҳәа акғы қамлазе-
ит. Архивтә материалқәа ихархәо-
ит: «Нестор Нарық-иңа фырхатса-
рыла деибашыуан Ленинград амтдан.
Уи далахәын 648-тәи ахысрата полк.
Ахәра баапсы иауз иаҳқынан ипстаза-
ара далтит сентибр 29, 1942 шықә-
сазы. Анышә дамадоуп Ленинград-
тәи аобласт Староруссктәи араион,
акыҭа Ершино адивизиа аешъаратә
нышәеніңтрағы. Уи ииашаны уа джу,
джүйме еилахқаарц идәықәаңтаз
ашәкәы атак ҳауит май 1990 шықә-
сазы аполковник Джумаев инапы
этәофыз ари ашәкәы атакс абас еипш
аҳәон: «Ааигәә акыҭа Ершино ақны
анышә иамадаа апсыбағқәа ииах-
ган анышә иамаҳдеит Новгородтәи
аобласт Парфински араион, акыҭа Ко-
ниухова ақны. Шәара шәкыҭа иалтыз
Лагәлаа Нестор Нарық-иңа ихъз,
ижәла анууп ара ишытатоу амемори-
алтә гәы...» ҳәа.

Ламиаа Арасазыхъ ақыта ипхъазо-
уп еиҳа ираңау, ахъз-апша згым
жәлантәнә. Аибашъра ашықасқәа раан
хъзыла-пшала итажеит быйқыфык Лам-
ииа. Урт зегбы дрылкаан ихъз җәтәуп
1923 шықасазы ииз Антон Җычын-ипа.
Җычынгы Арасазыхъ ақытан дуағ
наган җәд дылхъазан. Антонгы акыр
дышиккәүпшызыгы, иқәра иаатданам-
крытә дыңкәйна қәышын, деилкъан,
леинаадан Арасазыхъ ашқол дандага

(Иацу ықоуп)

Асас бжъ-насыпк ицуу

Оапхъа, акыр шыкәсқәа
рыштыахь...

Алиса Гәажә-пхә

**■ Ауасытәсате еизыказа-
аша бзиақәа – агәбылра, абзи-
абара, аиғызара, аилибакара
еснагы икан, икоуп еиуеншым
ажеларкәа рыйжъара.**

Аиашазы, ауа гәйкала реизык-
ашашызы, ишырхөо еиپш, иха-
дарам уи дызмилату, динс имоу,
дызхылтшыту...

Иахъа иуарла-шәарланы иулы-
ло, хатала, акыршикәсқәа рапхъа
ауасытәсате еизыказааша
бзиақәа ирхыленааз аиғызареи
агәбылреи сирзаатыларп стахуп
анафст сымтағы.

Мышқәак рапхъа асасаири «Страна Дүши» икнитә ибзианы
издүруа, хатырларының ызыс-
тилдиши, ауа Иулия Лакоба ател дыз-
засит: «Алиса, Гәажәа шәйизди-
руа, баби, баб иашеи даара рый-
жъызы эхөо, Хәаптыы сыртаахъан,
исыншаар стахуп ҳәа, Ивановант-
әи иааны ызыс зышо пхәйиск
джацәажәоит, абра сыварағы
дгылуоп, ател лысстоит бцәажәартә
аамта бымазар» – лхәеит уи. Сара
Иваново ақалақ азбахә шсаңа
еиپш, лак-факрада еильсикаит
саб Беслан Гәажәба дыздириуаз азә
шлакәыз. Асовет аамтазы, 60-тәи
ашыкәсқәа рзы, саб Иваново ақа-
лақ ақны арраматзура дахысунан,
убри ақнитә, Иваново инадхәалаз
саб игәалашәарақәа, иажааҗье-
итаҳәарақәа схөчхышығ ақны ин-

хаз мачым, уажәльяа исгәалашшо.

«Аамта шпасымам, ател лышәта» – схәеит исахааз ажәабжы сым-
батәбараҳа, иңашыны, сгөрға-
рагы ҳәаак амамкөан, ахаан ис-
ымбациыз апхәыс сылзыпшын
исызгәакъаз азә лакаызшәа, пхар-
рак сеимнадон фондкәала. Апшәа
шешбаххәз еиپш, сгөи хыт-хытуа,
«Гәажәба Бесик иакәхап ижеди-
руаз» – ҳәа слаздаат, арракны,
хатала, аурысцәа, саб ихъз нагзаны
иширымхөз, «Бесик» – ҳәа иа-
аркынаен ишиархәз, саныхычыз
саб ихъо саҳахъан ақнитә. Аха ла-
ра саб ихъз нагзаны иаңылхәа да-
ара иңасшьеит.

– «Беслан дыздириеит, иаша
Миродгы. Беслан арракны коман-
дирс имаз Николай Риабчи-
ков ипхә Лариса Николай-ипхә
Риабчикова соуп сара. Хәәп са-
ра ҳақан, таңаала 1968 шықә-

сазы. Саб Николай, сан Валентина,
саҳәшыа еихабы Лиудмила усқан
15 шықаса лхытуан, сара 14, ҳаша
Александар джайтбын.

Саб дполковникин, қәралагы,
матбураалагы Беслан иеиха де-
ихан, аха исолдаат, нас исержант
еихабхаз Беслан даара бзия ди-
бон, хатыр иқәитон, ихате хшара
иенш дизыкәан. Сан Валентинағы
медиаҳәшшас аус луан Беслан ар-
раматзура дахъахысуаз архәтағы,
үигыл даара хатыр иқылткон.

Исгәалашшоит, еснага саб, Бе-
слан өүрпшыс дшааигоз, «Беслан
иенш агәымшәареи агәағыреи
аашағырпшы» – ҳәа драбжъон
инапатақа иқаз исолдаатцәа» –
лхәеит уи. Адыршааене, Лариса лә
Максим Пожарови лареи ҳайда-
быра дацахътарц, апсусатас ишақә-
нагоу ала сасра афынка имфааха-
гент, рцара аамтазыгы апсуса чыс

алтшәағы ирлас иқало иалагеит»,
- ихәеит иара.

Темир имш иалагоит ашыкъж
шашаңа аспорт ала. Уи даара иха-
дуоп ауағы ипстазаарағы ҳәа аз-
гәеитоит иара. Аштыахъ дцоит аусу-
рахъ, аргыларкәа ахымғапысуа,
нас иқазартахъ дааует.

Темир ионы азааигәара икоу
агараж ағы аус иуеит, абар шта
фышыкәсоуп ағағақәа (заказы)
идикилоижкети. Арақа изгылоуп
еиуеншым ахархәагақәа амғы
аус адуларағы ицхрауа. Аха-
натә амғы пикоит. Уи фароуп, мап
анакаға аформа ағағызеит. Нас аул
аматәар ақатцара данаалаго. Ақаз
еихарлар ихала аус иуеит, аха ағаға
рацәа анимо ацхыраағақәа иди-
галоит. Урт зынза имариоу, иласу
аус аул инарызго. Аусумта далага-
анза асахъа тикуеит, акарандаш
арияшага ухәа, урт роуп имаруга
хадақәа рапхъаты астап. Аалыц
атыхъреи, апқарағы азғылы иғәра
игом, иқаито иага ихъычызаргы.
Зөгөңдөр ахшыра асахъа, анағы
амғы піканы, еибытаны, ичабеит.

Аусумта зхысуа аетапқәа зегы
бзия избоит, атла шылашын-
ла уанахысуа, ацәыцә анкапсо,
унапы ианахъкысуа, зегы сгәи
еизнархәеит», - ихәеит иара. Тे-

мир аус аниуа анаттарларкәа има-
тизом. Амашәэр ахъкъар шал-
шоугы атла инырлар итахуп.
Ақазартығы изгылоуп ауағағақәа
зегы иара ихала иаиҳаеит. Еиха-
рак иусурағы дхызхуа атла афы
аул. Зөгөңдөр афынкәа змоу
анытзлуоп, уи ихәеит иара изы.
Зөгөңдөр ауағағақәа ахъ ҳаркы
змоу тлахкүп – ағы. Уи икъакъаза
еилақаңа икоуп. Иахъәап, ашың,
ағы аиха игәғәзар алшоит, аха
асаркыа еиپш иңеит. Ағы ишута-
ху еиپш унапағы иааугар улшоит,
антцырагы амоуп. Икахар, мамзар-
гы ахъ қәйәр апшоит. Темир иара
уи ахъ қәйәр апшоит. Акипарис иалхы-
иқаитоит ашырсаанқа. Аишәақәа

агъама дырбаны, хатыр ыкәтцаны
иинаскыағеит, даргы агааларшәа-
гат ҳамтакәа хзынрыкыт. Ажәака-
ла, ҳайбадырра, ҳайқәшәара даара
апхарра атданы имфаңысит.

Хатала, сара уажәгы, уаштән-
гы иңашшыши, Лариса Николай-
ипхә ақыршикәсқәа рыштыахъ
иқалтаз ашыаға. Даара аинтерес
ацоуп ари ашыаға лыркәтазгы.

Аиғызареи, агәбүлреи, аиғыза-
зааша бзиеи роуп ҳәарада, ақыр-
шикәсқәа шағынны илхазмырштыз
саби сабштыреи.

Лариса иреиха атара лымо-
уп, декономиступ, дыртсауп, иара
убас, илысуеит ажәенираалакәа,
итығхеит лажәенираалакәа ре-
изгақәа. Лара лажәақәа рыла
хә-шыкәа рапхъаты. Гәдоута ақ,
лыңыз лышон, усқан абанер ақны
Мирод Гәажәба ифото анылба, дыл-
дырит, илпүзлаз азәирфы дразда-
ит, дыжәдирума хәа. Аха, ыцхарас
иқалаз, азғыны дымфақәимтейт,
хлыпшаарт. «Мирод дтажеит, Бе-
сланлыгы ипстазаара далтхеит» –
рхәан, урт иртүнхаз ртәацәа, ыцх-
шара Анцәа икнитә ҳышкәзты,
иахгәншыртә, хлыпшаартә атагы-
лазааша рзапырмтейт, рхы ауа-
ба адмырбейт. Аха, ыцхар, та-
ралеи хышиғлеи ихәидам азғыыс,
саб Беслан саб иаша Мироди
рхымғаплашшыа ыздыриуаша
бзиеи (сара усқан смизацый), аха
хтаацәарағы ылбас асасдкылара
лхамыршыткәан, ыцхар, Гәажәа
хлыпшааит, тоуп саб Беслан
саб иаша Мироди рхыңы таны
дирхымзейт аха...

Ҳайбабараан Лариса Николай-
ипхә лгәи итнүмтәо ил-
гәалалыршөон, 1968 шықасы
Хәап, хтаацәарағы ыркәзараан
апшәмәца даара иаңылхәа ишры-
диркүлаз, санду Шүшьяа ибзина-
ны дышлгаплашшо, Лариса ахан

ишилхамыштуа ашәиши ар-
ыцкыара дышлықхраауз. Иахз-
италхеит, апсышәала ацәажәаша
шылдыртц. Усқан илтаз ажәақәа,
уажәгы илгәалашшоит, апсышәа-
ла ианеиталхәа даара иңа-
шылхылкит. Даара аинтерес
ацоуп ари ашыаға лыркәтазгы.

Лариса Николай-ипхә тынха
гәакъак иенш лгәбылра ах-
шыма, ыцхар, ыцхар, ыцхар, ыцхар
ицхор, дыззетаауз, дыззетаауз

– «Мирод дфырхатоуп», шәара
насып шәымоуп Бесланни Мироди
реинш икәз абыштра бзия ах-
шыма, ыцхар, ыцхар, ыцхар, ыцхар
ицхор, дыззетаауз, дыззетаауз

Аиашазы, сашыңаи сашыеитбү
иҳәицкәеи ҳзы иаанаго рацәоуп,
акыр шыкәа зхытца аиғызара
ахъзала ҳдаракәац пшааны иах-
тазас асасцәа рныкәгара Анцәа Ду
иахъхәаишишьз.

Саби саб иашеи уи иахааным-
хазары, сгөи иаанагоит ыцхы
иабап ҳәа апсусатас ҳуалпшыа
анғзара ҳхы шатцахмырх.

Ирхәоит «Асас бжъ-насыпк ицуу,
данцо акоуп ииго, фба нижье-
ит» ҳәа.

Аиғызцәа ырхара, рныкәгара
еихау насып икоузеи апсуса изы,
гәаартила ҳара ҳхы имфаҳытца
дарбанызаалак, милат дзенуаза-
лаккы еснагы дахғылоуп, дхашь-
уп, дахғылхырх.

Ихәеит иара. Ақазарты дшаафнала-
лак, иағаикуеит аподкаст, аинтерес
это атемала. Ихъантоу усқ имазар-
иағаикуеит арок. «Уи сеңәнартәо-
ит. Еснагы амузыкагы азызирфы
цәгъоуп. Зны-зынна иаңыспырх-
гу ыкоуп. Убри азы аподкастқәа
сүхәеит. Амш азбжа агараж ағы
иаңыссызга ашытаке ашытаке
сүсүрх. Атәара, мамзарлықы ақәиара-
зу са истиэм, еснагы ақы сағызар-
уп. Ма сныкәалароуп, ма ашахарда
саҳылароуп», - дыччоит Темир.

Иара иажәақәа рыла, аспорт
ипстазаарағы даара ихәеит. Тे-
мир есыени ағы иеазыкәит. Ишыж-
ылкит алагоит асаат фба рзы. Уи
шытикаит даныстуденттыз инарк-
ны. Мишкәи ипстазаара ақынта 40
минут аспорт иазкуп. «Шьюкуи аны-
цоуп, сара аусура сазыхиоуп. Баша
хырфа артоит аус аспорт. Уеана-
зыкәуцалак ашытаке ақ ақатара
утаххойт. Уеибырханы узку үхәи-
цәрәкәа зегы уурыштуюйт», - еите-
иҳәеит Темир.

Иара дхәычы аахыс ицу иғы-
за, иғәалайшәеит, еснагы ачақы
иманы дышныкәо. 4-5 шыкәа
анихытцуағы ахъызба аашытаке,
махәтак ақәа ахъхара далаған. «Ес-
нагы ақы сүрән, иагәлалып-
шәеит. Убысқанғы ауастара ахы
цырынаго иалагахъан», - иахзене-
иҳәеит Темир.

Иахъагы ақғы аәамыпсаҳз-
ит. Аиғызцәа анааизалак, Темир
махәтак кны днэтәоит. Еснагы
ицуп ахъызба. Ақазартығы имо-
уп аколлекция, формалеи шәага-
алеи еиуеншым. Иқам мчык Темир
ауастара дахызгаша. Уимоу,
еихагы иеиртбаарц иғәи итоуп.
Ихатә цех анааиртлак итахуп иа-
ра еиپш амғы бзия избо ауа ак
диртцаларц. Ауаста напыла аусы
иҳәицкәа ашытаке ашытаке
анатаку, аусура бзия избоит», -

Напыла аусура ахшыс ианыруеит

Еснагы ицуп ахъызба

Альбина Жыбы

**■ Темир Кация 32 шыкәа
иҳәицкәа. Дтаацәроуп, ғыңыз-
ахъыцкәа драбуп. Ихәицкәа
ашыкәсқәа ихигеит Гәйлрүпшы,
иахъа дахъынхо атып, ағы. Хә-
е-
иҳәицкәа змоу ағаңызы инх
зегы земаны иахъа-хәла-
анза ааигә-сигәа иқаз адәкәа
ирикәын, иқаңамтцо арбану,**

«Уи ақәхап иахъа сизәүгүс сгә-
зәрхәз, иахъатәи абицара ағыны
идәйлымтца ирғырпшы иүхә-
зар. Ҳахымхалоз ықамызт, ҳаха-
уан, ҳахымхәа цәйкәкәа ағынка
ҳаауан», - иғәалайшәеит Темир.
Темир Кация Ашхаруаа ры-
школа даушытмтоуп. Ростовтәи

агъама дырбаны, хатыр ыкәтцаны
иинаскыағеит, даргы агааларшәа-
гат ҳамтакәа хзынрыкыт. Ажәака-
ла, ҳайбадырра, ҳайқәшәара даара
апхарра атданы имфаңысит.

Хатала, сара уажәгы, уаштән-
гы иңашшыши, Лариса Николай-
ипх

Аңсабареи ауафи еипырхагамхарц

Аамта иңәирнаго
ахырхартакәә

Ииун 5 – иаахакәйршаны икоу аңсабара Адунеизегетәи амш ауп. Уи аңдан 1972 шықсазы ООН Ассамблея хада 27-тәи асес-сия ақәттарала. Абрин амш адунеи ауаажәлларра иргәланар-шәйт иаахакәйршаны икоу аңсабара проблемақәә, иара убас агәазыкәттара рнатоп аполити-кәти интереси уи ахъчара иазку изыхату аусқәен. Апластик ақәга-ра иамадоу проблемақәә ртагы-лазашыем аңхарра ду аңғылара-зы иатаку аусмаптатәкәен ртәи далацајәйт Аңсныпресс ииңдәз антервю ақны аекология Аинсти-тут аихабы Роман Дбар.

Апластик ақәгара апроблема

Роман Дбар иғаанагарала, иахъ-апластик ақәгара итәру аprobлемақәә ируакхеит. Уи уыллоит иахъ-абалак: азиасқәа икылғорто ам-шынкәеи аекеңкәеи ракх, анышәгы иналойт.

«Апластик хазну аамтазы зөгь ре-иҳа иалатцәу аматериалкәа иремиу-уп. Есышықса уи ахъкәа рхырхьа-ра иацлоит, настгы хкырацәала еилоуп. Убригы иарудафуент уи аус адулара», – ихәйт иара.

Амреи егырт аңсабаратә фактәркәи иқартдо анырала апла-стик аеарссит, апластик мач ҳәа изыхату акын. Улапш итшәшәйт иахъабалак: азағы, афат ағы, орга-нлиз ағы, насты аprobлема амехак ахәшьара атара уадафу.

Аңарауаф иажәақәа рыла, Аңсны иқазам апластик ақәгарасы схема чы-дак. Икоуп, ҳәарас иатахузен проек-тка, аха урт ахзод. Аңсны еизирго апластик егырт агәамсамқаа иары-латаны абзазаратә цыргы қвакақәа ахъеизирго ашқа идәйкәиртоит, уа адәхъхатәи икәйпсоуп.

«Хгәйгүеит, ҳапхъяка зымзар зны уи аус адзыулаша атехнологи-акәа цәйртцып ҳәа», – ихаилиркаа-уент аңарауаф. Дбар изгәенитоит адунеи ақны агәам-сам аус адзыулаша еицирдүра атехнологиакәа ҳара ҳкынгы ралартцәара шатаху.

Аңхарра ду азтцаара

Екологиат проблема дуны Роман Дбар ипхъаозит апарниктә газқәа ҳәа изыхату ахырацахаз иахъләни-ауа ашоура аштыцра. Аңарауаф дрылацајәйт аңхарра ду итцуорам ахъкәа-пәкъакәа.

Актәи – ари аконтиненткәе ам-шын дуқәеи ркәйпшылара ақнытә ахылға-псылға атәхәахара. Ганкхъала, уи иахъләни-ауеит адгылқәа ры-цәхъратәра, даед ганкхъала ақәар-шығы ғәтәкәа. Уртты ирхылениар алшоит адгылқәа азы рытдалара, акоммуникациякәа рпиргара, ауа-ртакхара.

Аәбатәи – ашоура аштыцра аңстәкәа рыхныкәрга тыңқәа ры-сахархы икылнағоит, ахәтакхъала ари иңәирнагар алшоит ачымаза-ракәа, урт ралатцәара.

Ашоуреи Аңсни

«Абби атагылазааша Аңсны иад-кыланы уаҳаңшүазар, иүхәар ауе-ит, макъана ҳтагылазааша ман-шәалоуп ҳәа», – игәи иаанағоит аңарауаф. Ҳара ихамағам азыржәтә азымхара. Ақәаршығы ғәтәкәа ре-ипш икоу, лассы-лассы иахбо аңсабара аңырттрақәа шыкүгы, ҳара ҳадғылы тәқыра аиғақақәа, ақәапа-ғафарақәа, азышытракәа.

Ахъамоу ақнытә, илеиу ақәаршығқәа аиғаразак рымға рыпшауеит, цы-ра дук рхыләниаум.

«Пісабаратәла, зеенітазкуа аңса-барата тәғылазаашақәа инарыд-кыланы анұныртә, атехникатә рғы-ламтакәа рғанахъала аусмаптатәкәа ридкылара ҳақәшәоит», – изгәените-ит Дбар.

Апланетағы икоуп арегион дуқәа. Үақа ахая аеңпсахра иамадоу абас еипш икоу ахътисқәа ирыцлар ауе-ит ауаатәйфоса ргәәк-тәақрақәа, аңстобарақәа, даед дгылқәак рахъ ииаганы хыпхъазара раңаала ауа-ртыхара. Абас еипш ахътисқәа раан урт адгылқәа ақытanhамфазы ухы иузархәо иқалазом, изгәенитеит Роман Дбар.

Иара иғаанагарала, уағы ихағы иқазароуп апланетағы ишикәз аамтакәак, ахая зны ианыхшәашәз, ма бааңсыла ианшоураз. Еицирдүр-еит еиуеипш агеогиогиат аамтакәа, иахъхәап аңааршәқәа рңыртца, иара убас зынзаск ахъшәәшәарақәа. Абасала, аңхарра ду зыхъяңтәкәз амзызқәа уағы дарылацајә-яуа, Дбар ажъгара қантцоит абрин аспект аполитиках ииарымгаларц, насты убартқәа аиғаразак зыхъи-ауа ауағы иусура ауп, насты ахая аеңпсахра аганахъала фактор хада-ны ипхъа затеуп антропогент тәкы.

Аңарауаф иғаанагарала, Аңсны ахъауах инеиуа агазқәа рхырхъа-зата аңдатара ашқа изакәйзалақ ныр-рак азықтацом. Ҳара ихамағам ааглыхратә наплак дүкәа, иахъәап, араңағзы ҳәа изыхату атмосфе-рахъ иназыштыу.

«Абрин ақнытә, агазқәа ҳәа изыхату реицатара амфала имфапы-суа ахътисқәа рахъ ныррак ақатара-зы ҳалшарықәа зынзаск имачзууп», – ихәйт иара.

Аңсабара ахъчарасы иқататәкәоу

Роман Дбар ауаңсыра ажъга-рақәа ритоит аңсабара ахъчарасы.

Актәи. Ҳаамтазтәи адунеи ақны гәтәләтәкәа иатахуп иаахакәйршаны икоу аңсабара еиңшары ахътисқәа проблемақәа аиғаразак изыдхалоу абиогиатә еиңшымзаара ама-чара ауп. Аңсабара ашқа дарбанзалақ иқантцоит аңырра ишәтәуп изатәуп, изахъицтәуп. Ауағы иусура иа-иңәйршаны икоу аңсабара иамоу аиңшымзаарақәа реицатара ална-мұршозароуп.

Аәбатай. Иаахакәйршаны икоу аңсабара ақыашыра аңдатара. Әүрштәис аағозар апластиктә лыхымтәкәа зынзаск мап рыңқра, рхархәара аңдатара. Адунеи атэ-лақәа жәпакы уажәнатә мап ақыр-кхөйт аңсабара әкъашыра рахасабала апластиктә макәанкәа ртыйжыра, ахархәара.

Ахъдатәи. Абазаратә цыңт қы-кықақәа реизгәреи аус рыдулареи ркультура аңсабара. Ҳеаҳаршыла-роуп ағәам-сам еиһыхыны аизгара, иара убри ағәам-сам еиңеигшым аалыт ҳккәа алхъша.

Аңшыбатәи. Аңсабареи ҳарен ҳәимадарақәа иридхәалоу шыцыл-ларақәа мап рыңқра, иахъәап аңсабарақәа мәмзарыбы аңызкыр рыңқәарқа рықынхықәара. Аңсабарахъчаратә закәанңтца зинт шытала азнеира. Дарбанза-лак абарад ахымфапшықа дрық-нұрықа-лар, усқан уи илагаламта қа-итцоит иаахакәйршаны аңсабара ахъчареи аңсабаратә ресурсқәа ре-икәйрхареи рғанахъала.

Акыыпхы изазирхиен- Борис Қаңыя

ра атзы иатаит аифрата экономи-кеи аинновациакәеи рыздаарақәа рзы Үристәйләтәи Афедерация Аи-хыбыра Рхантәаыи ихатыпуга Дмитри Чернышено, Үристәйләтәи Афеде-рация аекономика аренаара аминистр ихатыпуга Дмитри Вахруков. Аганқәа атурсттә сектор аренаара иадхәалоу азтцаарақәа ирилацајәеит. Ахъ-такхъала иазаатылеит асасаиртата бизнес, икоу аинфраструктура аи-тәреи иңғыз аңсабари, активла аң-шыарақәа аобиектқәа рыргылара, ак-вапаркқа, аглемпингқәа ухәа етъирт аобиектәа раарта

Чыдала ашығозыштыра атан аш-хатәи ақытanhамфатәи атурсттә азтцаарақәа.

Аиғыларәи иара убас иа-лацәажәйт Донецктәи Жәлартә Респу-блика ақынҭәи Аңснықа атурсттә дәйгәба адәйкәтәра азтцаарағы. Уи атыхъәтәантәи аанғасырта Ақәа, аихамағатә станциа «Къалашәыр» иқалоит.

Шыаңа-шыаңаала акатцәарахъ

Уәделақазаара ҳаразкуа

Мышқәак рапхъа ари ағып, аз-амтәцәа ыла еиқаау Аңс-ни еизгу акоманда, еиңхә-ра ҳаракыла иқәйлелт ақ. Санкт-Петербург имфапысуа «Вдохновение лета» ҳәа хъзыз измаз, зығазара ақыр ихара-кызы атурнир ақны. Еизгу ако-манда алахәцәа рыжәкәигүл апхъа-тәтә ҭыңқәа ааныркылелт. Ахътәи медал ранашын – Со-фия Адлеиба, Сара Иановска-иа, Полина Марченко. Аңыз-тә иаңсахеит – Алина Зенкина, Александра Кәара-хъелия, Нита Ко-шишниковна. Аңыз-тә – Кети Ка-эрция, Елина Калайын-иа, Сабина Стамбулиан.

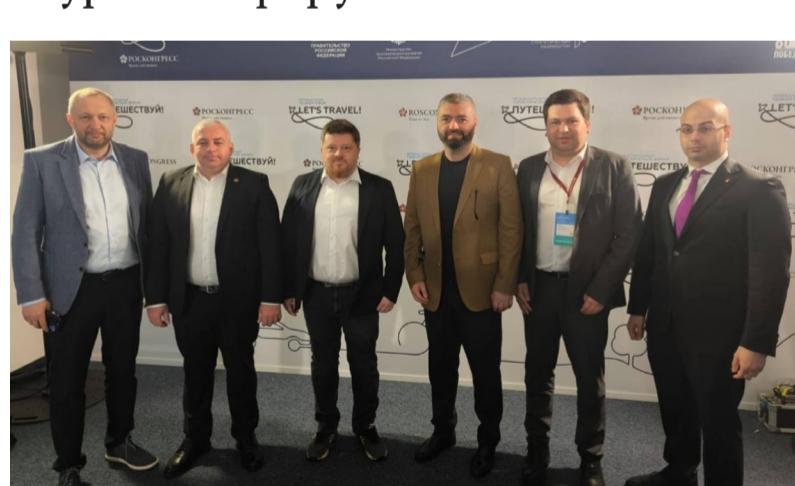

Ақыыпхы реихъзарақәа ри-бызроуру, зылша иамеңзәкәа зы-казара рымаздо аспорт аз-ка-за, урыстәйләтәи аағазара эмоу азықта-ағ-заба. Мария Иаки-мовеи, аспорт аз-каза Анастасия Биулиани.

Иазгәетәуп абрақа, ари ағып аз-амтәцәа ыла хъетәк – Ақәтәи актәи ахъытәк-кәыпштә спор-школ ақны зеазықа-тә, мәз-зы Ереван ақалақы ақны Казах-стан, Кипр, Британия Ду, Америка үхәа 15 ҳәйнкәрра рахъта, 700-шык аспортсменцәа еидызыпхъа-ла, «Аиғызара жәларбжъаратәи Ахраға» захъзыз аицлабрақәа рәкны зынзаск жәеиза медал ае-ас-сатара шылшаз. Ахътәи ранашын – Анисиа Адлеиба, Николь Габаз, Злата Захарченко, Данна Карапети-ян, Алисандра Багателия, Дениза Хутова. Аңыз-тә иаңсахе-ит – Варвара Левинскии Алина Бициевеи (ғынтынды дыңғы-лелит). Чыдала рбағатәрәтә қазара алқаан Анисиа Адлеиба, Николь Габаз, Алисандра Багателия.

Убасгы лызбахә мәхәа-зәа ҳа-засы, мәз мәхәа-зәа ҳа-засы, «Созвездие весны» ахъзы, ақ. Шәача имфапысуа, 2016 ш-рзы изз ахъыкәа еидызыпхъа-ла, жәларбжъаратәи атурнир ақ-ны ахътәи медал зе-аңсасытәзә, Цандрыпштәи агимнастка Афи-на Төрғына. Фышықәа аныл-хытуз аахыс, ацент «Сириус» ақны зеазықа-тә, Афина, лықәра шмачугы, ле-изыз-ықалт-а аспорт хы азы ах-патаи аихъырата-ша-зара иата-наку аїтка-рақәа на-лыз-хы-зат-а.

Абасала, ирацәам аамтакәак рапхъа еиғаз ашыға, мач-мачла ақатцәарахъ ахалара иа-еуп. Уи ииашахатын угәи еизнамырхар-зашлом.

иаңкыз аиғыларәи жәпакы. Аиғыларәи ирилацајәеит Қырмы Аңсни рибжъара атурсттә ҳа-засы, аренаара. Аганқәа рғәи итоуп атурсттә усқ

агана-хъала ғоланкәи аимадарақәа ры-цата.

Жәларбжъаратәи Афорум «Путеш-ствий» ақны Аңсни Ахъын-ткар-

Аңснымедиа

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

ател: + 7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
атызттың: Аңсни, Ақәа ақ, Ажәанба имфа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Ағазет адцала иғым астата ахә аредакция иазшәа-зом. Ағазет ахә-20 маат.